

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

IZVEŠTAJ O STUDIJSKOJ POSETI U OKVIRU PROJEKTA

“ENJOYING THE DIVERSITY”,

KURS I POSETA SPECIJALNOJ ŠKOLI

U okviru projekta “Enjoying the Diversity” je predviđen i sedmodnevni kurs od 24.09 - 30.09.2017. u gradu Bat, Velika Britanija. Kurs je, pored predavanja i diskusija, uključivao i posetu školi za decu sa posebnim potrebama. Organizaciju kursa obezbeđuje Merganser grupa koja se bavi konsaltingom i obukom iz oblasti obrazovanja.

Predstavljen nam je engleski obrazovni sistem, struktura školskog menadžmenta, nacionalni kurikulum, ocenjivanje, Ofsted - školska inspekcija.

Imali smo dve posete Fosse Way školi koju pohađa oko 200 učenika sa posebnim potrebama uzrasta od 3 do 19 godina. Škola takođe nudi stalni boravak učenicima.

Škola je 2014. godine ocenjena kao ‘izuzetna’ od strane Ofsted inspekcije. Napredak učenika je iznad proseka, sa 40% učenika koji kvartalno prelaze na viši nivo u odnosu na 25% na nacionalnom nivou.

Nastavnici i uprava škole obezbeđuju kvalitetnu i balansiranu edukaciju za sve učenike. Učenici su organizovani u malim grupama sa nastavnikom i jednim, dva i više asistenata. Na časovima je prisutna razdragana i pozitivna atmosfera u kojoj deca ispunjavaju svoj potencijal i podižu

samopouzdanje. Škola je posvećena jakom partnerstvu škole i kuće i ima odličnu reputaciju kod roditelja i lokalne zajednice.

Prvi dan kursa Inkluzivno obrazovanje je bio u ponedjeljak, 24.09.2017. godine, gospodin Andrew, voditelj kursa, je najpre predstavio britanski obrazovni sistem i najavio našu dvodnevnu posetu školi Fosse way. Objasnio je da je pomenuta škola dobila najvišu ocenu Outstanding od strane tzv. Ofsted komisije, pandan našoj Eksternoj komisiji. Ostale ocene koje se mogu dobiti su: dobar, potrebno unapređenje, potrebne specijalne mere. Komisija proverava postignuća učenika, kvalitet predavanja, ponašanje i bezbednost dece, kvalitet menadžmenta, društveni, kulturni, moralni i duhovni napredak škole. Upozorio nas je da ćemo kod radnika škole primetiti određenu vrstu "panike", jer svakog časa iščekuju posetu komisije, i užurbano se pripremaju. Vrlo ozbiljno shvataju posetu jer na kraju može biti i suza, otkaza. A komisija se ne najavljuje nekoliko dana ranije, već kad dođu pred samu školu, desetak minuta ranije. Čak, ukoliko

bi se komisija najavila, naša poseta bi bila otkazana. Svaka škola je dužna da na svom sajtu prikaže ocenu koju je dobila. Škole koje dobiju slabu ocenu imaju češće posete komisije, sve dok se ocena ne popravi. A škole koje dobiju najbolju ocenu mogu da prođu bez kontrole po četiri, pet godina. Kao i kod nas, i njihovi profesori imaju primedbe na stručnost članova komisije. Mnogi članovi predaju u učionici, i njihova procena je uvaženija od onih koji su odavno “ izašli iz učionice” i izgubili osećaj za potrebe dece. Npr, neki nikad nisu radili sa decom sa posebnim potrebama i umeli su, prilikom posete, prilično da ih uznemire. Bila sam malo skeptična kad sam čula da škola ima najvišu ocenu, znajući kako taj sistem kod nas funkcioniše, a i mnogim prosvetnim radnicima širom Srbije je diskutabilna stručnost članova komisije. Ali, čim smo kročili u školu odmah smo se razuverili.

Najpre nas je oduševila tzv. LOLLIPOP LADY (u ovom slučaju muškarac a ne lady), osoba zadužena za bezbednost dece u saobraćaju.

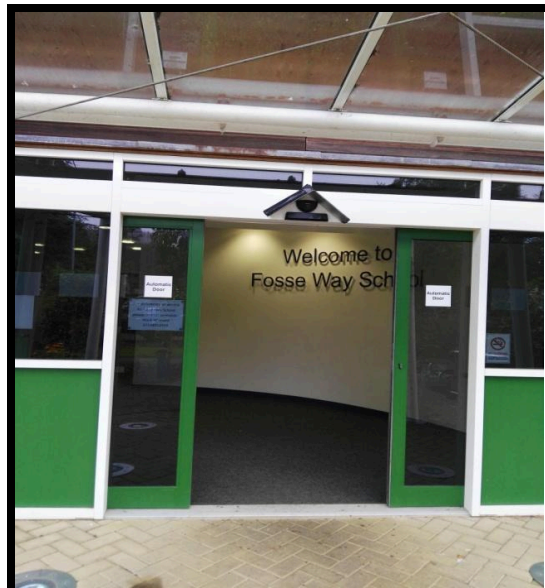
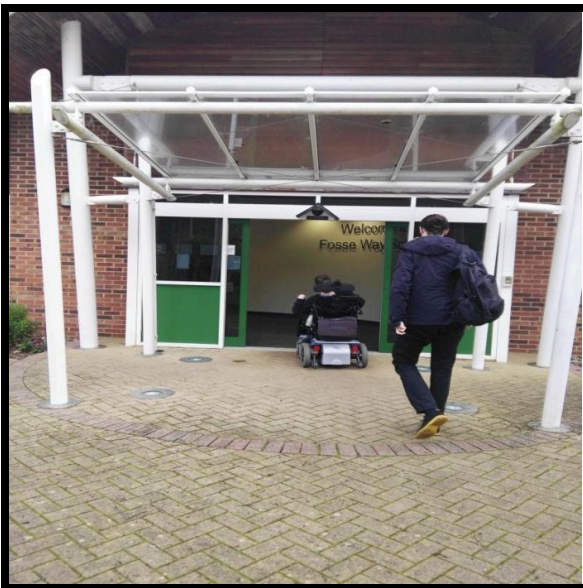
Zašto se u našoj zemlji neko ne seti da uvede ovakvu vrstu uposlenika koji bi bili obavezni za svaku školu? Saobraćaj u Engleskoj nije ni približno gust i opasan kao kod nas (to je bilo nešto potpuno neočekivano), a ipak bezbednost dece je obezbeđena. Ukoliko lokalna zajednica pokaže brigu za najmlađe, uvereni smo da bismo imali bolje rezultate i u roditeljstvu i u uspesima mladih.

Izgled škole spolja nas je iznenadio. Izgledala je previše mala. Gospođa Alison, stručnjak za autizam i predavač na kursu, je odmah upozorila da će nas taj utisak prevariti, jer škola zauzima veliki prostor i da ćemo se iznenaditi njenom veličinom i opremljenošću.

Ulaz je prilagođen deci sa invaliditetom. Vrata se otvaraju automatski ili na pritisak dugmeta. U mnogim državama deca koja imaju poteškoće u kretanju traže da se na školama prave ovakvi ulazi, da se ne bi osećali diskriminisano.

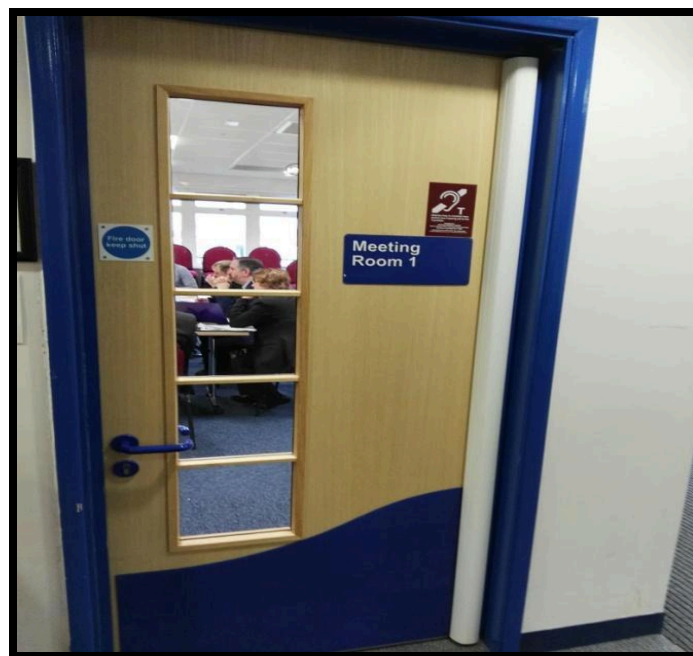

Prvi pogled na šalter na ulazu u školu nas je oslobodio svake sumnje u zasluženost najviše ocene. Svi su izuzetno profesionalni, ljubazni, ali i prezauzeti poslom. Niko ne pije kafu, ne ćaska, ne gleda u telefon, ne puši. I kasnije, dok smo obilazili školu, isti prizor. Svi vredno rade za svojim kompjuterima i ne obraćaju pažnju ni na šta. Odgovoriće ljubazno na svako pitanje, pokazaće izuzetnu upućenost u svoj posao i profesionalizam, i vratiće se odmah svojim obavezama.

Roditelji dovode decu u školu. Deca sa osmehom na licu pristižu, prolaze kroz vrata pored šaltera koja se otvaraju uz pomoć šifre. Još jedna stvar koja nas je oduševila. Po britanskom zakonu u škole ne sme niko bez dozvole da uđe. Svi smo bili obavezni da upišemo svoje ime, vreme kad smo ušli u školu i broj sa oznake koju smo dobili. Postoje dve vrste oznaka za posetioce, crvene i plave. Mi smo dobili crvene, i one znače da nam nije provereno imamo li kriminalni dosije i da nam nije dozvoljeno da se krećemo po školi bez pratnje. Plave znače da smo provereni i da se smemo kretati samostalno. Moramo se upisati u svesku svaki put kad uđemo i izađemo iz škole. Vlada je donela takav zakon jer je bezbednost dece na prvom mestu.

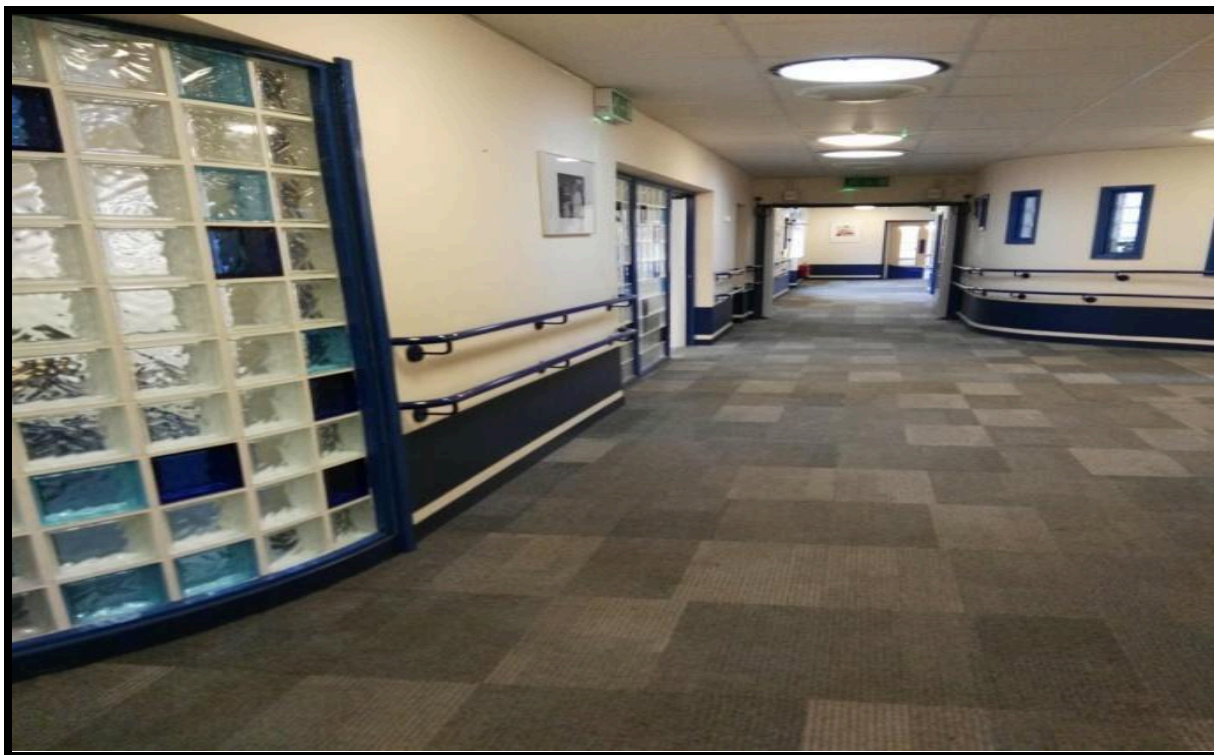
I nas su sproveli kroz vrata koja se otvaraju šifrom. Kolega iz Španije je prokomentarisao da ga je sva ta predostrožnost uplašila i da mu je izgledalo kao da ulazi u zatvor. Mi nismo imali taj utisak. Nas je sva ta obazrivost oduševila i takvu bismo školu poželeli za svoju decu. A spokojna lica đaka koje smo viđali u hodniku su bila još jedan pokazatelj da smo u pravu. Videlo se da se osećaju kao kod kuće. Nastava počinje u 9h, a neka deca su stigla ranije, čak i u 7:30h, i provode vreme na igralištu do početka časa. U prostoriji pored se održavao sastanak direktora škola iz okruga (slika ispod) i iz tog razloga direktorka škole nije imala vremena za nas.

Interesantan je podatak da škole u UK nalaze razne načine da dopune svoj školski budžet. Tako je npr. ova naša poseta naplaćena od organizatora kursa, tj. od naše kotizacije, i da škole koje imaju šta da pokažu od toga i zarađuju. Te posete nisu ni malo jeftine. Ali se zato svi svojski potrudu da daju odgovore na sva naša pitanja i da zadovolje sve naše potrebe.

Većina učenika ove škole je autistična. Takva deca imaju strah od neizvesnosti, i , kako su nam objasnili, od oštih uglova. Zato je ova škola

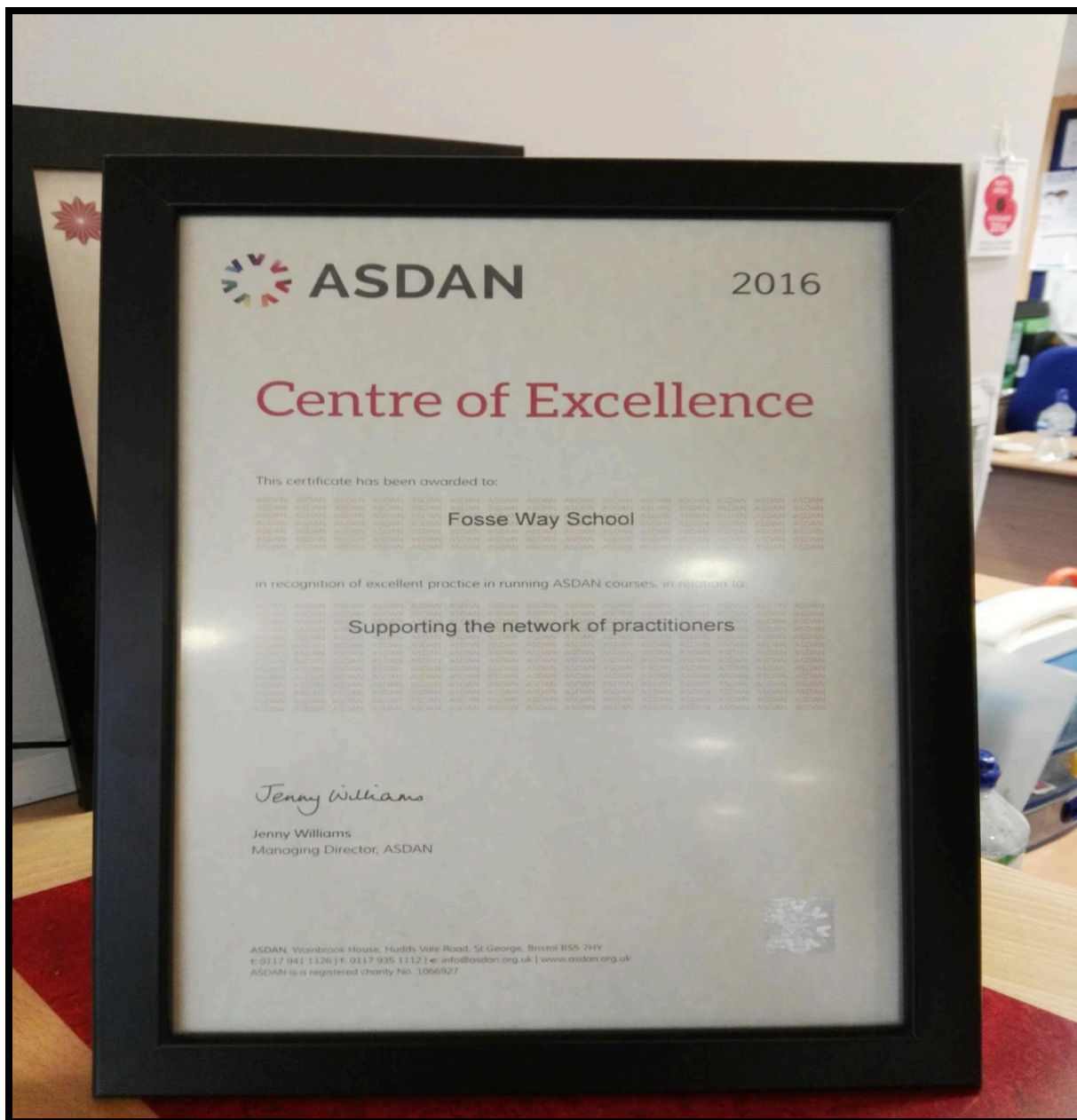
napravljena u kružnom obliku, jer se deca sigurnije tako osećaju, dok prolaze kroz hodnike. Duž hodnika su držači, za decu koja se teže kreću.

Zidovi škole su ukrašeni mnogobrojnim nagradama i dečjim radovima.

Tu su i dečji ormarići. Naši đaci su impresionirani time da deca imaju svoj prostor i prvo što su nas pitali, po povratku iz Engleske, je da li imaju ormariće. Sličice dece su zalepljene, radi lakšeg snalaženja, ali i sličice svih stvari koje treba da imaju u njima, npr. oprema za plivanje, jakna...To je zbog dece koja imaju problem sa pamćenjem i snalaženjem u prostoru.

Dva osnovna cilja škole su SOCIJALIZACIJA i OSAMOSTALJIVANJE. Na svakom času koji smo posetili, u svakom trenutku, mogu se videti težnje da se postignu ti ciljevi. Rezultati su neverovatni. U školi postoji mogućnost (Projekat SEARCH) da se deca doškoluju i prođu obuku za obavljanje poslova. Neverovatan je podatak da čak 70% onih koji prođu obuku budu zapošljeni. Znamo da postoje mnogi poslovi koji se obavljaju mehanički, serijski, i ovakva deca mogu da budu izuzetno dobra u njima.

Prvi čas koji smo posetili je Food techniques, na kojem deca uče da spremaju neka jednostavna jela. Tog dana su spremali hot dog. Učionica je ogromna, opremljena radnim stolovima i svim kuhinjskim potrepštinama. Tu je i špajz sa namirnicama. A u drugom delu učionice projektor, kompjuter i stolice. Ispred dece je recept za spremanje hot doga, prikazan i sličicama i rečima. Deca seckaju i prže luk. Cela škola miriše na luk. Dva nastavnika ih nadgledaju i rade sa njima. Deca ne obraćaju pažnju na nas, posetioce, već rade. Ista situacija je bila i na ostalim časovima. Pozdrave nas, drago im je što smo tu, ali ništa im ne odvlači pažnju od zadatka. Na slici ispod je predstavljen redosled aktivnosti na času, što je inače praksa na početku svakog časa, da bi se izbegao strah od neizvesnosti. Sva deca vole najavu planiranih aktivnosti, a kod autistične dece to je neophodno.

26.9.17

- Wash hands/aprons on
- Find equipment/utensils
- Prepare onions
- Cook sausages
- Eat hotdogs
- Clean and tidy kitchens.

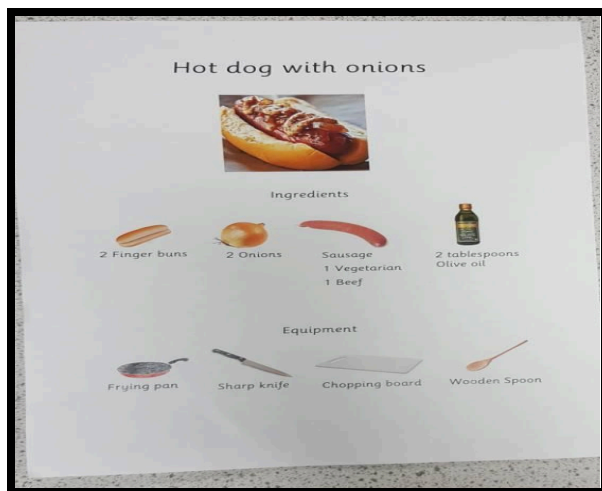
12 knives

Using the Computers.

- I must use school IT systems in a responsible way.
- I must not use school IT systems for anything other than school purposes.
- I must not give out my username and password to anyone.
- I must not talk to strangers using the internet.
- I must not use other people's digital devices without their permission.
- I must not download any software without permission.
- I must not use school IT systems to access inappropriate websites.

Ispred svakog deteta je recept, jednostavan, prikazan i rečima i sličicama.

Nakon spremanja jela deca gledaju film o spremanju neke druge brze hrane, npr. ulični prodavci u Indiji kako spremaju neko lokalno brzo jelo.

Pored kuhinje se nalazi i ostava u kojoj drže hranu i ostale potrepštine za čas.

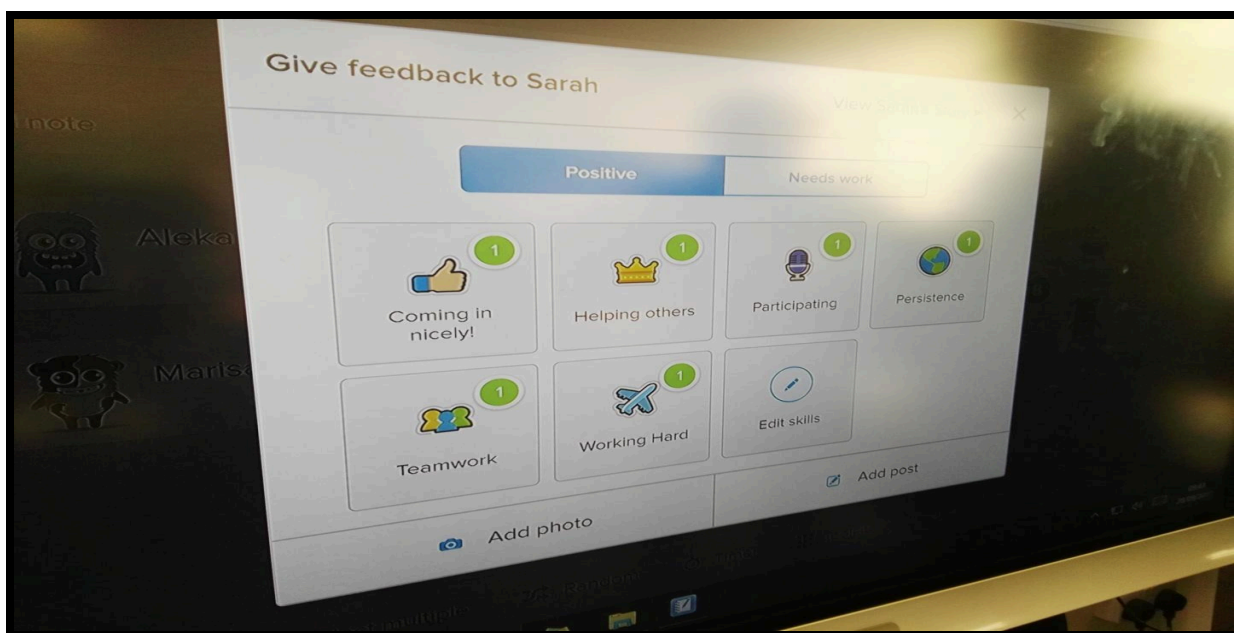
Deca se uče samostalnosti kroz ovakav predmet bitan i za razvijanje senzornih veština. Neki učenici pojedu za užinu ono što su spremili, a neki nose kući da pokažu roditeljima.

Sledeći čas je bio kod mlađeg razreda. Nastavnica je Grkinja Aleka koja studira u Engleskoj. Čas je započet predstavljanjem plana uz pomoć sličica izlepljenih na tabli. Interesantan je način kako lepe plastificirane sličice. Duž table, uz sami kraj, je zalepljena traka tzv. čička (ona oštrija), a na svaku sličicu je iza zalepljeno parče druge trake čička (mekša strana). Možete videti na slikama ispod:

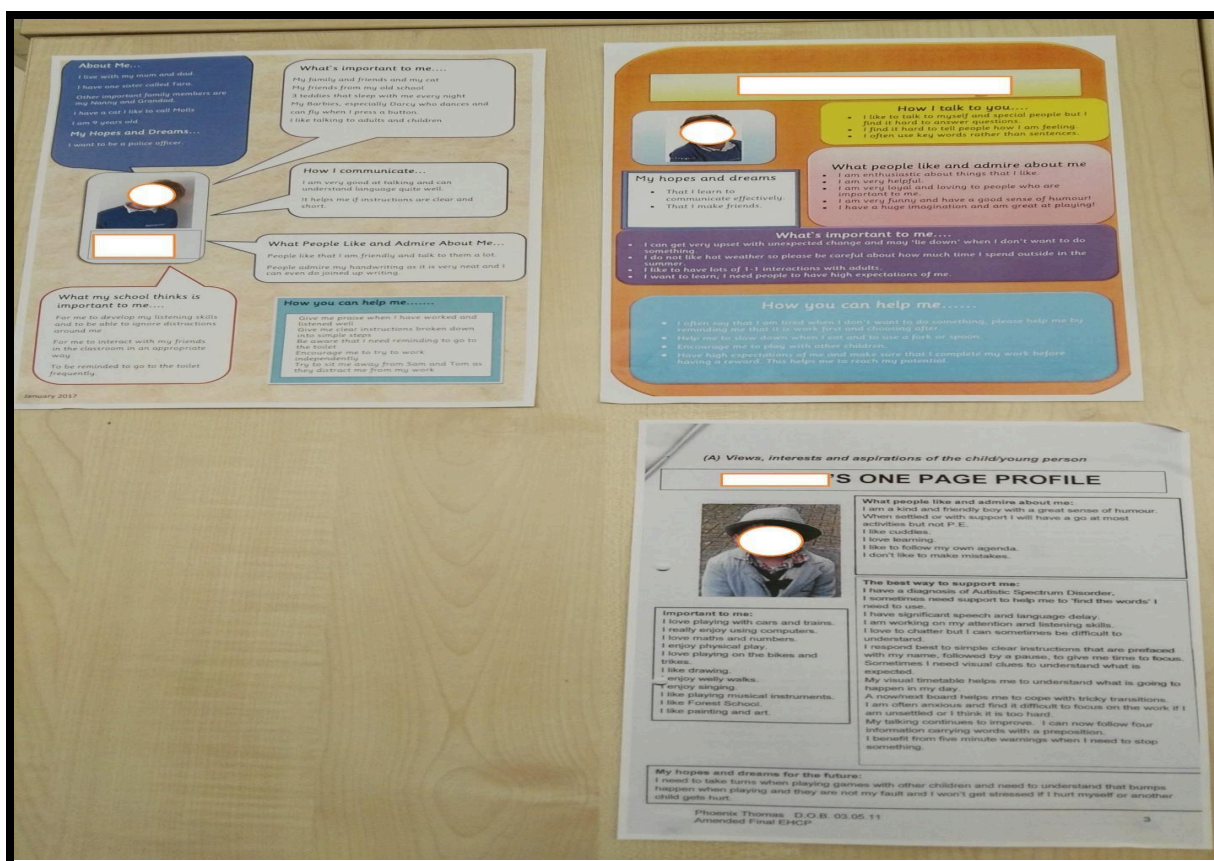

Najpre je postavljena sličica dana u nedelji. Nastavnica podseća decu da je četvrtak i predstavlja sledeće aktivnosti. Prvo će učiti matematiku, pa će imati užinu, pa čas spremanja hrane...I na kraju biraju zvezdu dana, tj. učenika koji je bio najbolji. Posle predstavljanja aktivnosti nastavnica peva sa decom pesmicu Let's sing names today koja služi za opuštanje i zagrevanje. Pesmicom se uključuju sva deca, čak i ona koja nisu uvek raspoložena za grupni rad. Sledeći korak je puštanje besplatne aplikacije sa Interneta koja se zove Class Dojo. Taj program se može koristiti na više načina, a glavni je za praćenje ponašanja dece. Deca imaju odabrane avatare koji ih predstavljaju. Roditelji mogu da pristupe od kuće tom programu koji je poput fejsbuka, i da prate uspeh ili ponašanje svog deteta. Deca najpre daju sebi ocene u čemu su tog dana dobra, npr. u timskom radu, ili su na vreme došla u školu, ili su vredna, raspoložena za saradnju... To je deo programa koji koriste i deci se sabiraju poeni za svaku ocenu i ukupan broj poena stoji pored avatara koji ih predstavlja. Tako decu podstiču da se takmiče i bore za veći broj poena, i da budu što bolja u radu. To je metod motivacije, ali i podsticanja zrelog razmišljanja o sopstvenom napretku. Link za program Class Dojo je na zadnjoj strani prezentacije, zajedno sa linkom You tube tutorijala za njegovu upotrebu.

Po učionici se mogu videti razni znaci koje nastavnici koriste za rad i komunikaciju. Na zidu je i pano sa stranicama iz plana svakog prisutnog učenika. To je stranica koja nam se naročito dopala i koju planiramo da uvrstimo u naš IOP. Nju uređuje nastavnik zajedno sa učenikom i njegovim roditeljima. Na stranici se nalazi slika deteta, podaci u vezi interesovanja deteta, njegovi snovi i nade, način komunikacije, šta ljudi vole kod njega, šta mu je bitno i kako mu se može pomoći. Ova stranica je glavni izvor informacija za nastavnike prilikom planiranja rada sa učenikom i biranja odgovarajuće metode rada. Detetu ćete se najbolje približiti, motivisati ga i osloboditi ga za rad ako imate podatke o njegovim željama, interesovanjima. Nastavnici na ovaj način bolje uspevaju da razumeju svet u kom to dete živi.

IME DETETA

KAKO RAZGOVARAM SA VAMA...

- Volim da pričam sa sobom i određenim ljudima, ali mi je teško da odgovaram na pitanja.
- Teško mi je da pričam ljudima o svojim osećanjima.
- Češće koristim ključne reči od rečenica

ČEMU SE LJUDI DIVE I ŠTA VOLE KOD MENE

- Vrlo sam entuzijastičan u vezi stvari koje volim.
- Volim da pomažem drugima.
- Veoma sam odan i drag ljudima kojima je stalo do mene.
- Veoma sam zabavan i imam smisla za humor.
- Imam veoma razvijenu maštu i volim da se igram.

MOJI SNOVI I NADE...

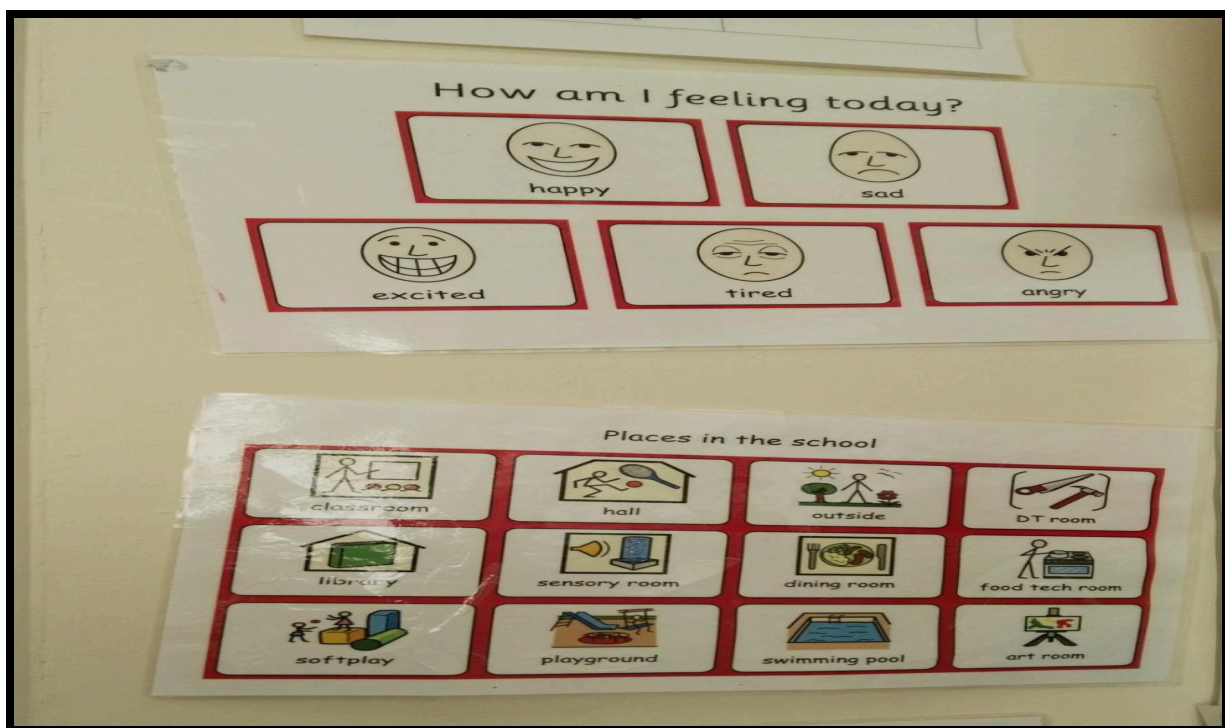
- Da naučim efektno da komuniciram.
- Da steknem prijatelje.

ŠTA JE MENI VAŽNO...

- Neočekivane promene me mogu veoma uznemiriti i umem da legnem na pod kada ne želim nešto da uradim.
- Ne volim toplo vreme i , molim vas, vodite računa koliko vremena ostajem napolju leti.
- Volim puno da pričam sa odraslima nasamo.
- Želim da učim. Potrebno mi je da ljudi imaju velika očekivanja od mene.

KAKO MI MOŽETE POMOĆI...

- Često kažem da sam umoran kada ne želim nešto da odradim, i, molim vas, pomozite mi tako što ćete me podsetiti da je rad na prvom mestu.
- Upozorite me da sporije jedem i da koristim viljušku ili kašiku.
- Ohrabrite me na druženje sa drugom decom.
- Očekujte puno od mene i postarajte se da sam odradio do kraja zadatak pre nego me nagradite. To mi pomaže u iskorišćavanju svog potencijala.

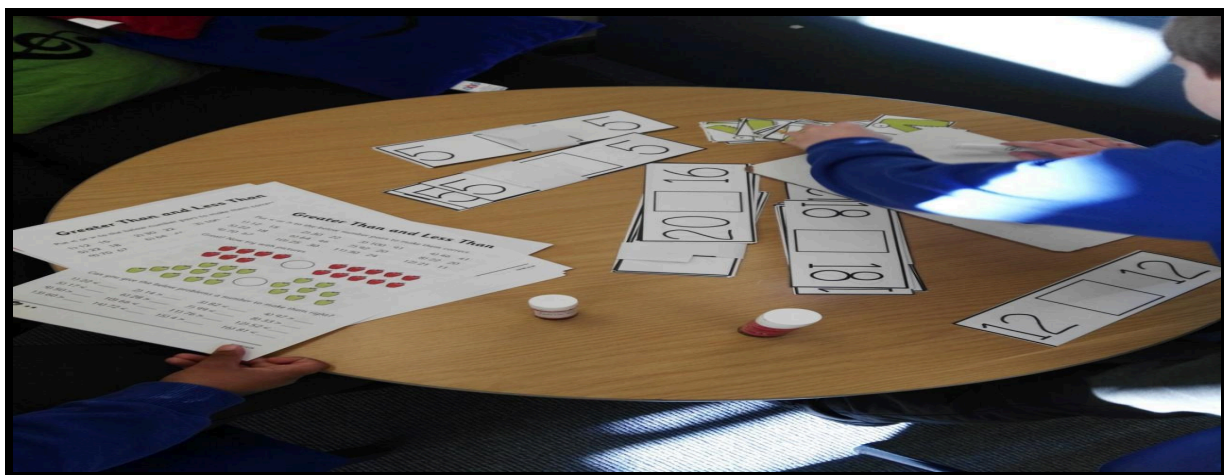
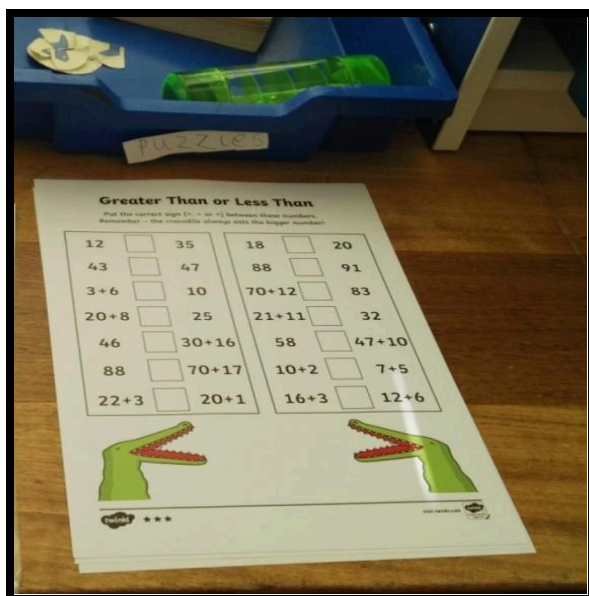

Na kraju svakog dana se bira zvezda dana i kači se njegova slika na panou. Slikovni znaci koji se koriste u nastavi su MAKATON, kojima se prikazuju radnju, stanje i koji se koriste za komunikaciju sa decom, naročito onom koja nerado govore. Uz pomoć tih sličica nastavnici postepeno navode decu da govore i komuniciraju sa okolinom, da iskažu svoja osećanja, želje... Bira se 1 Makaton znak nedelje. U ovom slučaju to je znak MOLIM TE (slika ispod).

Učenici su iz matematike učili znake $>$ $<$. Najpre su provežbali uz pomoć pomenutog softvera gde se pojavljuje krokodil koji je gladan i želi da pojede više hrane. Krokodilova otvorena usta su upoređena sa izgledom znakova za veće i manje, i deca imaju zadatak da ga okrenu ka većem broju. Izlaze ispred pametne table i rešavaju zadatke. Posle toga se radi na popunjavanju listića koji su podeljeni. Dok rade, nastavnica pušta laganu muziku u pozadini, jer ona opušta decu. Muzika ide uz opuštajuću sliku prirode. Nastavnica najavljuje puštanje, a kasnije i gašenje muzike uz brojanje do pet. Naučili smo da ništa ne sme naglo da se pusti i ugasi. Deci treba najaviti apsolutno sve što planiramo da uradimo. Učenici vredno rade. Oni koji su bili raspoloženi za ćaskanje sa nama, gostima na času, su

odmah upozoreni od strane nastavnice uz reči : “Nema ćaskanja, radi svoj zadatak.” I, na naše iznenađenje, deca odmah poslušaju.

Interesantan je način kako su izbegli nama poznat problem oko odlaska u toalet. To je ona situacija kad svi žele da izađu. Na vratima su polepljene sličice đaka sa jedne strane, a sa druge slika toaleta. Dete koje ode u toalet lepi svoju sliku i ostali mogu da vide da je jedno dete već izašlo i ne traže da izađu.

Učionica je puna registara sa raznim nastavnim materijalom i sa puno knjiga. U jednoj kutiji se nalaze stvari koje služe za smirivanje dece kad se uznemire. To su plištane lutke, meke na dodir. Jedna je prilično teška jer jedno dete voli da je privije na grudi i tako se smiri. Deca koja vole sama da rade i da se povremeno osame imaju svoj kutak. Npr, imaju svoju tzv.

“radionicu” koju uređuju po svojoj želji. Imaju čak i svoju stolicu, označenu. Naučili smo da treba obezbediti takvoj deci kutak koji će biti samo njihov, jer ih to smiruje. Tu su i slušalice koje ih štite od buke, ukoliko je to potrebno.

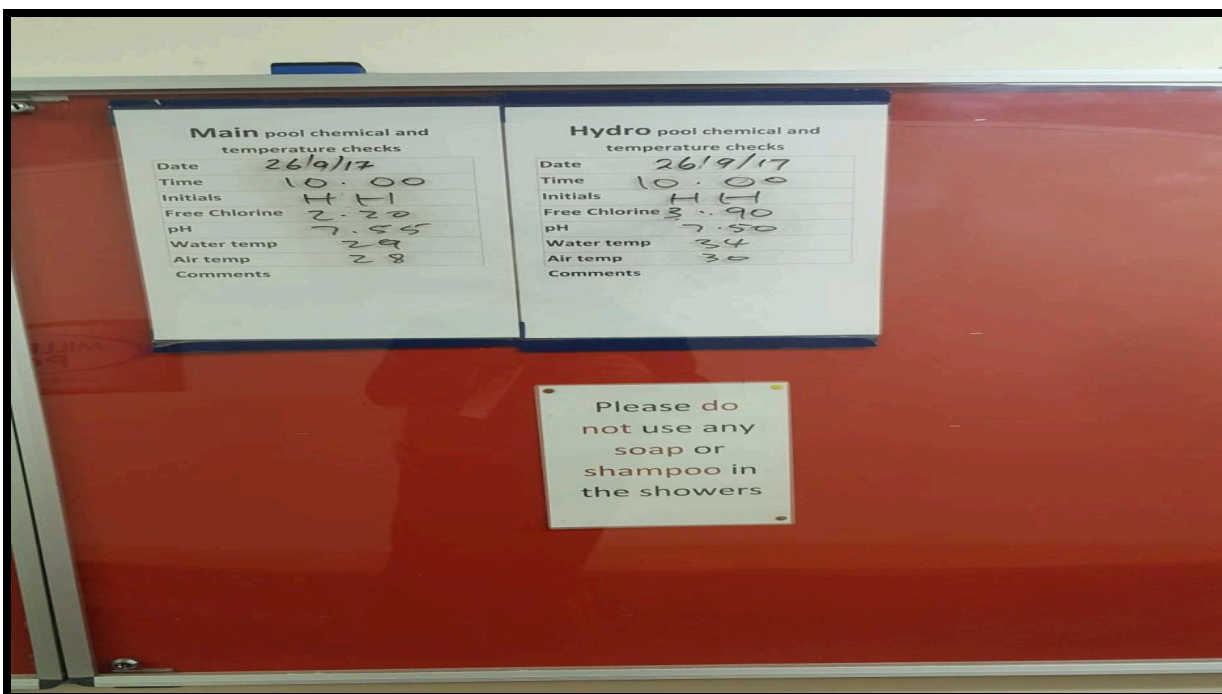

Za komunikaciju sa decom koriste se sistem PECS, sličice pomoću kojih se postepeno oslobađaju da izraze svoja osećanja, želje i misli. Primere sličica pogledati preko prezentacije čiji je link

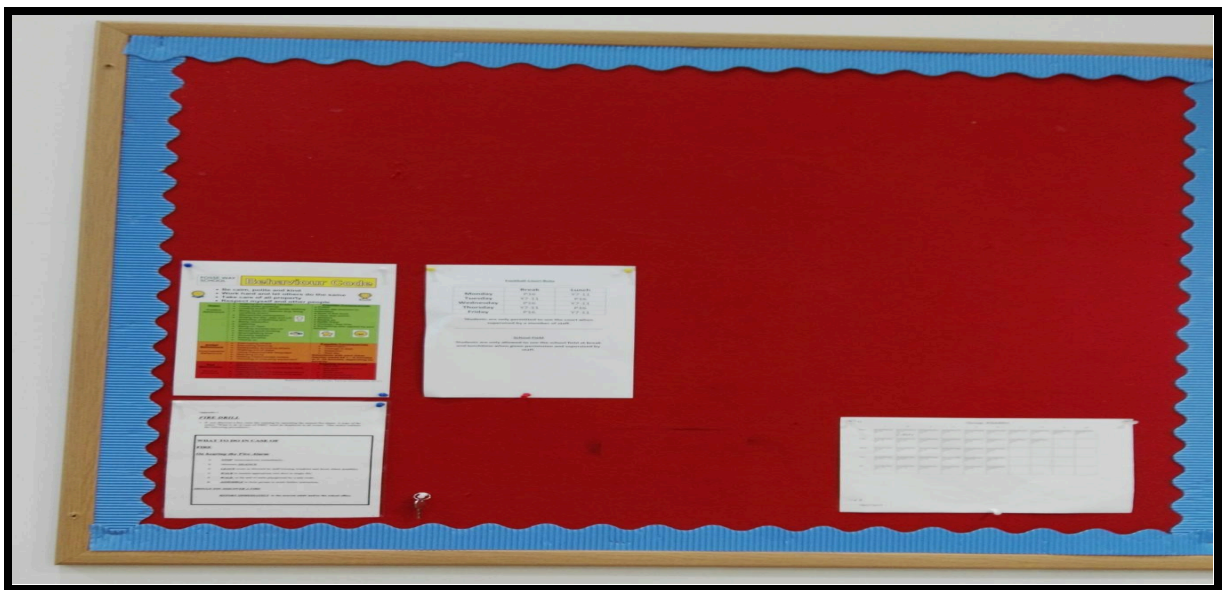
<https://drive.google.com/file/d/0Bxxd3hBKHH-AZk0xRE1xcINENHZteXJ3cEs3eWIITmFmcUdB/view?usp=sharing>

Oglasna tabla je ustakljena, iza stakla su tabele za raspored. Popunjavaju se markerom, kojim se piše po staklu. Ovo je interesantno i praktično rešenje.

Panoi su jednostavni i lepi, i dobili smo ideju da slične napravimo u svojoj školi:

Prisustvovali smo i času informatike na kom su bila deca od 14,15 godina. Đaci su sat vremena učili upotrebu Excel-a i pravljenje tabela. Sat vremena rade, bez pauze, i sa velikom pažnjom. U učionici postoji tzv. **HUB** (na slici), koji služi za punjenje laptopova koje đaci koriste. Ima i točkiće pa se može prenositi iz učionice u učionicu. To je dobro rešenje za škole, i ujedno ušteda prostora. Svaki učenik vodi računa o stanju baterije na svom laptopu i dopunjava ga.

Mnoštvo sadržaja je najbitnije za rad sa decom. Ova škola ima dva bazena, jedan za održavanje časova fizičkog, a drugi za rehabilitaciju. Bazeni sadrže pomagala za nepokretnu decu. Do bazena se prolazi kroz šifrovana vrata, zbog bezbednosti. Oko škole su igrališta sa puno sprava. Učenici mogu da izađu za vreme pauze. Škola ima i senzornu sobu. Mala je, i sadrži ozvučenje preko kojeg se pušta blaga muzika, projektor koji kao kaleidoskop projektuje oblike. Sa strane stoji i lampa sa balončićima. Na podu je sunđer u raznim bojama.

Postoji i učionica za razvijanje zanatskih veština, poput učionice za tehničko, gde deca rade na raznim mašinama i prave stvari od raznih materijala.

U školi postoje i tzv. tihe sobe u kojima se nalaze samo stolica, sto i gde dete može da se osami, ukoliko zaželi. Pored sobe stoji karton gde je nastavnik dužan da upiše ko je bio u tihoj sobi i zašto. Anksiozna deca se uznemire i povremeno udaljavanje od ostalih im je potrebno.

Interesantan je čas Assembly, zbor đaka koji se održava u sali za fizičko vaspitanje gde imaju i pozornicu, projektor, i stolice su polukružno poređane. Traje samo petnaest minuta i prisustvuju svi đaci škole.

Nastavnici se smenjuju u pripremi programa za čas. Ovog puta je deci projektovan film Muslim creation story, priča o tome kako je nastao čovek po verovanju muslimana. U uvodnoj reči nastavnik podseća da postoje različita verovanja i religije, i da treba upoznati verovanja drugih. Na prethodnom času su učili Hindu creation story, ili kakvo je verovanje o nastanku u Indiji. Priča je preuzeta sa sajta koji je razvila Carol Gray iz SAD-a i koji se koristi i u redovnim i u specijalnim školama u Americi, Ujedinjenom Kraljevstvu i širom sveta. Sajt je <http://carolgraysocialstories.com/>

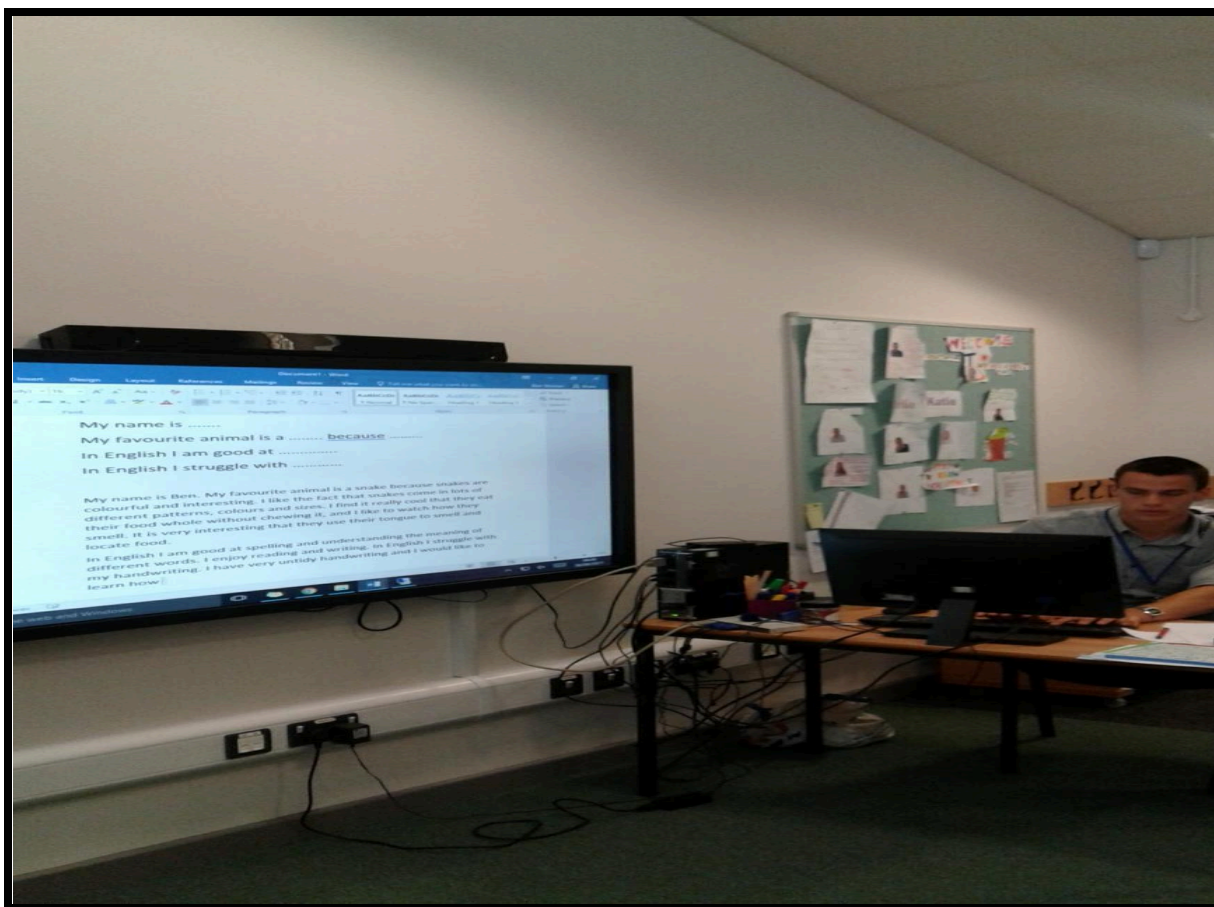
Posle filma nastavnik je dodeljivao zelene kartone učenicima koji su bili primerni i istakli se u dosadašnjem radu. Prozivao je jednog po jednog učenika i zajedno su se radovali i aplaudirali. Dobar metod za dalju motivaciju dece. Ovaj čas je i prilika za postepeno privikavanje dece na gužvu i pobeđivanje anksioznosti. Traje kratko da se deca ne bi previše uznemirila, što nije slučaj u redovnim školama.

Još jedan efikasan način socijalizacije je izveden kod dece od 16 godina. To odeljenje je bilo zaduženo da pomoć, u vidu hrane i hemijskih sredstava koje su skupili đaci cele škole, odnese do crkve koja će je proslediti beskućnicima. Đaci su sa oduševljenjem prihvatili to zaduženje. Vidi se da je humanitarni rad redovna aktivnost u školi i da je izuzetno bitan jer izaziva osećaj empatije kod dece, i čini, istovremeno, da se osećaju korisnim za društvo. Osećaju se važnim jer postoji neko kome je potrebna njihova pomoć. Među njima je bio i jedan slep dečak koji je, takođe, hteo da nosi tešku torbu i da pomogne, bez obzira na svoj hendikep i na to što hoda uz pomoć belog štapa. Objašnjeno nam je da se takve aktivnosti sprovode redovno, i ostale, npr. vode se deca do grada, svraćaju u lokalni kafe i razgovaraju sa lokalnim stanovništvom. Tako se i zajednica navikava na njih, a i oni se oslobađaju straha od druženja. Na taj način se vrši i promocija škole. Kad obavljaju neku bitnu aktivnost oni ističu naziv škole i

reklamiraju je. Često šalju slike za lokalni časopis, što je još jedan vid promocije.

Na slikama ispod se vide deca kako nose humanitarnu pomoć u crkvu koja se nalazi preko puta škole. Na panoima u crkvi su istaknuti radovi đaka. Ovom aktivnošću se obeležava Dan žetve.

Prisustvovali smo času engleskog jezika za učenike uzrasta 16-18 godina. Oni su smešteni u posebnoj zgradi. Učenici sede u grupama od po četiri a tema časa je pisanje sastava o onome u čemu su dobri u engleskom jeziku i o onome što im stvara poteškoće. Cilj časa je da nauče izražavanje u složenim rečenicama. Nastavnik je objasnio kako će da pišu sastav a dva asistenta, koja takođe prisustvuju času, sve vreme šetaju između grupa i usmeravaju i bodre decu da se samostalno izraze a nikako da rade umesto njih. Ono što je primetno je disciplina i posvećenost zadatku. Konstantno se podstiču na pravilno gramatičko izražavanje.

U jednom momentu se desio incident kada je učenik istog uzrasta uleteo iz susedne učionice i vidno uznemiren počeo da udara po klupama i zidu. Ono što nas je zapanjilo je kako su nastavnici reagovali – mirnim ali odlučnim tonom su smirivali učenika. Ostali učenici su i dalje na svojim

mestima. Nismo uspjeli da vidimo kako se incident završio jer smo, radi svoje bezbednosti a i da učenici ne bi bili dodatno uznemireni, zamoljeni da izađemo.

Zidovi učionica su ispunjeni radovima učenika, motivacionim porukama, slikama, što stvara veoma prijatnu i opuštajuću atmosferu.

Svaki čas je u korelaciji sa bar još jednim predmetom, sve u svrhu praktične primene naučenog, radi što većeg osamostaljivanja u svim životnim segmentima. Na času matematike su deca učila vrednost brojeva ali istovremeno i pravila pisanja brojeva kao i geografske odlike različitih delova Ujedinjenog Kraljevstva. Na mapi UK-a deca su trebala da pronađu najviše i najniže temperaturne vrednosti, istovremeno su razgovarali o položaju gradova i klimi. Nastavnica na pametnoj tabli prezentuje vrednosti jedinica, desetica i stotina sve vreme uključujući učenike da daju odgovore i povezuju sa onim što su prethodno naučili. Deca su sve vreme uključena, podstiču se da daju primere iz života, pažnja im se održava kratkim i raznovrsnim aktivnostima. Interesantno je da je na svim časovima prisutan momenat nagrađivanja. Na ovom času je to bio jedan biskvit za porednika igre gde su primenili ono što su naučili na času. Ono što ostavlja najupečatljiviji utisak na nas, na ovom kao i na ostalim časovima, je način

na koji se nastavnici i asistenti obraćaju učenicima. Uvek je prisutan blag, smiren ali odlučan ton, deci se obraćaju sa punim poštovanjem, uvažavajući mišljenje svakog od njih i čineći da se svi osećaju vrednim i posebnim.

Na času je bio dečak kod koga je bilo teško održati pažnju i koji je u jednom momentu poželeo da ode sa časa, nije bilo nikakve prisile da ostane, dozvoljeno mu je da ode, malo zatim je izašla i asistentkinja, vratila ga na čas, sela sa njim u jedan poseban, izdvojeni kutak, gde je mogao, uz njenu pomoć, da završi zadatak kao i ostali. Upravo na tome se najviše insistira, učenici moraju da prihvate činjenicu da se zadatak mora odraditi, često je potreban pojedinačan pristup, puno strpljenja i umeća ali je važno da na najbolji način iskoriste svoje mogućnosti.

Velika pažnja se posvećuje bezbednosti učenika na internetu. U svim učionicama se nalaze posteri sa porukama o čemu treba da vode računa kada su online.

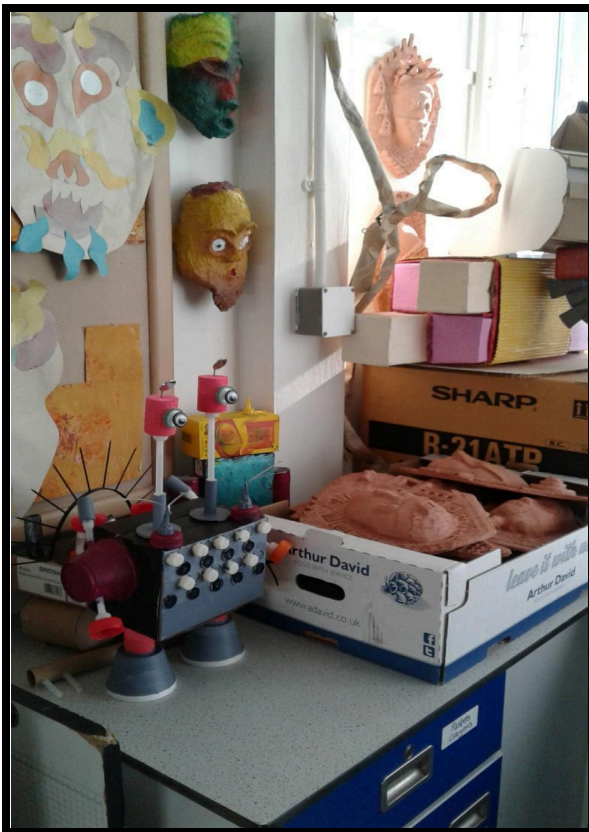

Čas likovne umetnosti je bio posebno inspirativan. Deca su uzrasta 8-12 godina pa su i podeljena u dve grupe, stariju i mlađu. Učionica je prostrana, osvetljena i zidovi su prepuni dečijih radova – crteži, fotografije, maske i razne figure.

Nastavnik ih uvodi u temu koja će se obrađivati. Tema tog celog semestra koji traje 5-6 sedmica je "JA". Finalni rad treba da bude crtež kojim će predstaviti sebe, svoje želje i interesovanja. Do finalnog rada se stiže postupno, na jednom času deca govore o stvarima koje vole (hrana, hobi, sport...) i crtaju ih. Na narednim časovima uče kako da crtaju lice koristeći proporcije a onda i kompoziciju; nastavnik je odštampao fotografije svih učenika da bi oni, zatim, prekopirali svoj lik. Na ovaj način je izbegnuto da se neki učenik ne oseća dobro jer ne ume da crta. Važno je izgraditi samopouzdanje kod dece i osećaj uspešnosti sa mogućnostima koje imaju. Radeći postupno, deca urade svaki zadatak koji se od njih traži, spremna su za svaki sledeći korak, znaju šta ih čeka. Na ovaj način je izbegnut osećaj straha od nepoznatog, od neizvesnog koji je stalno prisutan kod osoba sa autizmom.

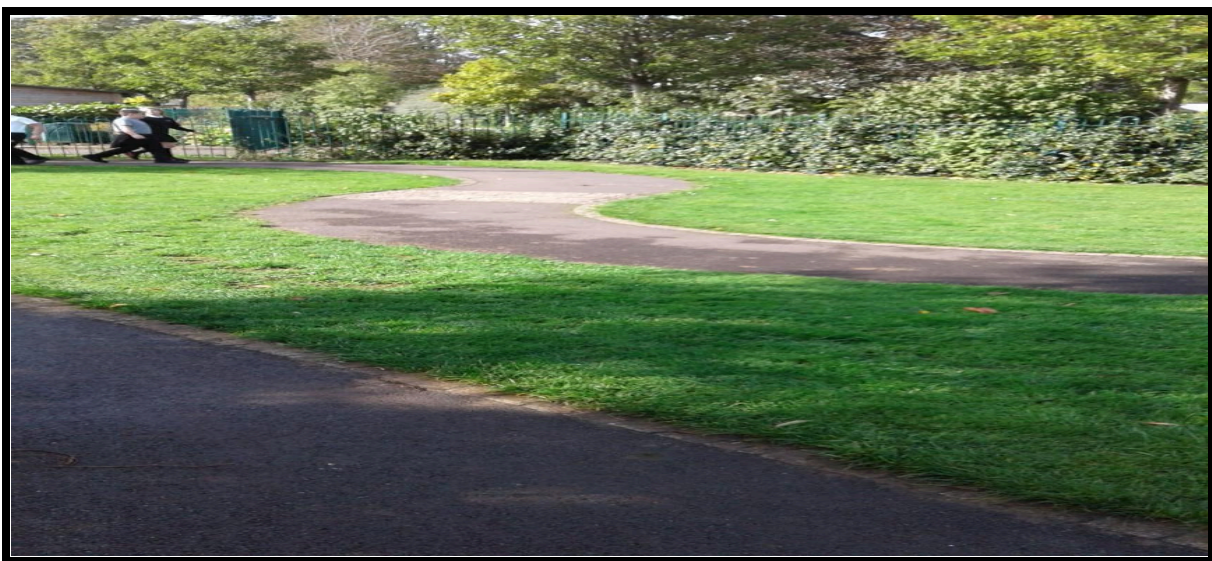

Atmosfera u učionici je prijatna, opuštena i pozitivna. Nastavnik sve vreme komunicira sa decom, šali se sa njima, ohrabruje ih da nastave sa radom ali istovremeno stavlja do znanja da se zadatak mora završiti u zadatom vremenu.

Deca su svesna pravila jer se na njima insistira od samog početka i poštuju ih na obostrano zadovoljstvo. Važan je individualni pristup svakom učeniku, uvažavanje različitosti, podrška za samostalno obavljanje zadataka kako u školi tako i van nje.

Nastavnici posebno vode računa o motivaciji učenika i to postižu kratkim, interesantnim aktivnostima koja uključuju sve učenike bez obzira na njihove mogućnosti. Između zadataka se prave pauze koje pomažu da se deci održi koncentracija. Prva pauza na času likovne umetnosti je bila tzv. Golden mile (zlatna milja), gde su nastavnik i asistent izveli učenike u dvorište gde se nalazi vijugava stazica na kojoj su periodično postavljene neravnine tipa ležećih policajaca koje imaju funkciju senzornih stimulansa. Kada se staza pređe 15 puta to iznosi jednu milju pa se stoga i zove zlatna milja. Deca su uživala u ovoj aktivnosti na otvorenom, nakon tih 15 minuta bili ponovo u učionici, sveži i spremni za rad.

Druga pauza je bila igranje omiljenih igrica na laptopu. To je trajalo nekih 20 minuta. Naravno, pristup igricama je ograničen i filtriran. Nastavnik je još od početka časa nekoliko puta najavio ovu aktivnost kako bi deca znala šta ih čeka ali i kao dodatni stimulans da uspešno i na vreme odrade ono što se od njih očekuje.

Pred kraj časa, sav pribor i radovi se vraćaju na određeno mesto, nastavnik nam je objasnio da je za njih veoma važno da bojice, četkice, papiri uvek stoje na istom mestu kako bi se izbegao strah od neizvesnog. Svaka bojica, svaki papir je uredno pokupljen i vraćen na svoje mesto.

Na pitanje kako uspevaju da svaki učenik uradi ono što se očekuje, nastavnik je objasnio da je sve u individualnom pristupu, otkrivanju detetovih mogućnosti i interesovanja, podršci da dete obavi zadatak na način koji je u okviru njegovih mogućnosti. Takođe, insistira se na pridržavanju određenih pravila i od strane učenika i od strane nastavnika i asistenata.

Posle posete školi dobili smo zadatak da osmislimo po jedan čas, koji bismo održali svojim đacima, i na kojem bismo ispredavali određenu nastavnu jedinicu, ali da za osnovu uzmemo istorijat grada Bata i znamenitosti koje smo imali prilike da vidimo. Šta je bio cilj takvog zadatka? Mnoga iskustva su pokazala da deca u školama uče o drugim mestima i drugim narodima, a da o svom mestu imaju vrlo malo informacija. Osnovno što bi trebali da nauče je upravo to, zanimljivosti i istorijat svog mesta. Treba učenike izvesti iz učionice i upoznati ih sa okolinom, i to uvrstiti u nastavne jedinice.

Interesantan je deo predavanja na kom su nam objasnili kako da se nosimo sa nedisciplinom učenika. Gospodin Andrew je ispričao svoje iskustvo. On ističe da se u učionici moraju postaviti stvari na svoje mesto, da nastavnik mora da pokaže da on vodi čas, a ne učenici. Rekao je da je u početku morao i ton da povisi, a posle je prestala potreba za tim. Naveo je da su imali razne obuke kako da se nose sa nedisciplinovanim učenicima, ali da je jedan predlog dao najbolje rezultate. Jedan savetnik za takve situacije je

dao prosto rešenje, da se ispišu imena dece na tabli i da se pored njihovih imena vodi evidencija koliko puta su dobili opomenu. Evidencija je javna. Broj opomena počinje automatski da se smanjuje. Ako se smanji za trećinu, zadatak je uspešan. Za ovakvu evidenciju se može koristiti gore pomenuti Class Dojo, kod kojeg mogu da se skupljaju i loši poeni, označeni crvenom bojom.

Nastavnici su podelili sa nama nekoliko zanimljivih ICT alata. Neki od njih se nalaze na sledećim linkovima:

- za matematiku

<http://ictgames.com/numberFactFighter/onlineVersion/index.html>

http://ictgames.com/save_the_whale_v4.html

http://ictgames.com/funny_fingers_v2.html

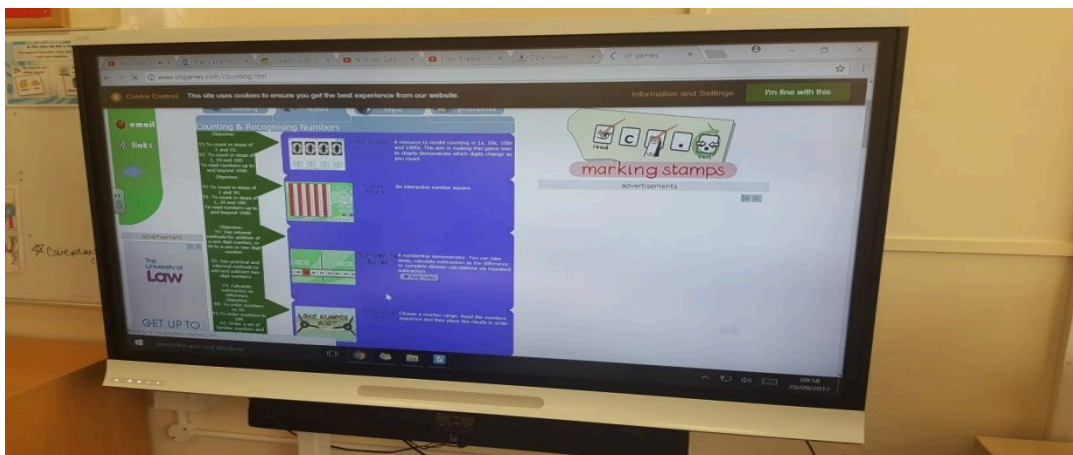
http://ictgames.com/flight_for_fuel.html

- za simulacije

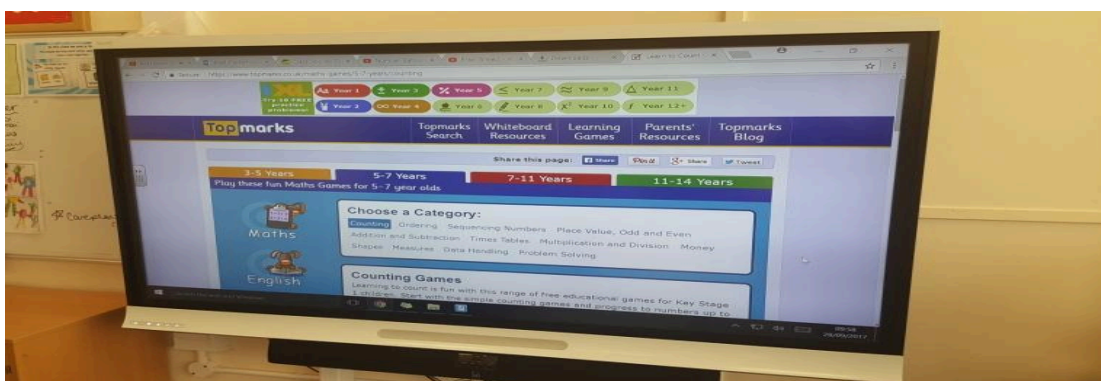
<http://ictgames.com/topic/engineSimulator/index.html>

<http://ictgames.com/dayNight/index.html>

<http://ictgames.com/bodyrunner.html>

<https://www.topmarks.co.uk/maths-games/7-11-years/mental-maths>

Imali smo priliku da vidimo mašinu MOON koja izrađuje odnosno štampa određene znakove, da bi učenik koji je slep mogao da pročita.

U zaključku je navedeno da je za uspešnost škole najbitniji uspešan menadžment. Gospodin Andrew je naveo primer svog direktora koji je i sam imao invaliditet i teško se kretao, ali je bio omiljen i od strane nastavnika i od strane učenika. On je odbacio suvoparni sistem vođenja sednica, kojeg su se pridržavali svi prethodni direktori, i postavio jednostavno pitanje nastavnicima “Šta želite da promenimo u školi?”. Zapisivao je njihove ideje na tabli, realizovali su ih postepeno, i postigli izuzetne rezultate. Navedeno je da i direktori škola imaju zaduženja kao i nastavnici. I oni drže nastavu, dežuraju, uvode decu i ispraćaju ih do autobusa.

Šta je učešće u ovom projektu značilo za nas? Što se tiče same inkluzije, koja je i glavni deo projekta, naučili smo kakav stav treba zauzeti prema učenicima. Bolje razumemo njihove potrebe i jasnije nam je na kakvim ciljevima treba bazirati njihovo obrazovanje. Osamostaljivanje i socijalizacija su primarni, i sve treba podrediti njima. Sam pristup učenicima je blag, ton ne sme biti povišen, nema naglih pokreta, nema pritiska na decu. Nastavnici su uporni, stalno ih podsećaju na obaveze, ali odlučnim tonom, bez šanse za raspravljanje. Deca čak i ne ulaze u rasprave ni u jednom trenutku. Slobodna su da izraze svoj stav, naučena su toleranciji i znaju da saslušaju druge, ali i da iskažu svoj stav, bez straha da će biti

napadnuta ili omalovažena. To je, svakako, rezultat kućnog vaspitanja i opšte kulture za koju se zalaže celo društvo. Dobri rezultati u ponašanju učenika nisu samo rezultat rada samih nastavnika. To se postiže sistematskim radom cele države. Sve se postiže strpljenjem i posvećenošću. Podučavanje dece ljubaznom ophođenju je u sklopu apsolutno svakog zadatka. Reči HVALA, IZVINITE, MOLIM su prioritet. Učiti decu da poštuju starije je osnovni zadatak svakog živog bića u jednoj društvenoj zajednici. Deca se uče empatiji i kulturi, i to je na prvom mestu, ispred sveg školskog gradiva. Isti utisak su imale i kolege iz drugih zemalja. I njih je zadivilo to što kod tamošnjih đaka nema galame za vreme časa i što nastavnici ne povisuju ton. Najjači utisak na nas je ostavila posvećenost dece zadatim zadacima i trud da postignu rezultate. Pažnja dece se održava duže nego što mi uspevamo kod naših đaka. Strpljivost je svakako nešto što je karakteristika i samih Engleza, pa se i kod njihove dece to može uočiti. Nisu temperamentan narod, pa smo pretpostavili da je i to jedan od faktora uspeha u školama. Sledeća stvar koja je bila novina za nas je da deca koja žele obezbeđen svoj kutak, svoj sto, stolicu i treba to i da dobiju. Neki čak vole da obeleže svojim imenom stolicu i ostalo. U školi treba da se drže i stvari koje smiruju decu, poput neke lutke, ćebenceta... Sve te podatke dobijaju od roditelja sa kojima saradnja treba da je na svakodnevnom nivou. Nastavnici u Engleskoj su dužni da na kraju dana popune dnevnik za svako dete, u kojem ukratko opisuju dnevne aktivnosti i napredak deteta. Žale se, kao i mi, da su zatrpani administracijom, ali je naš utisak da je ipak efikasnija nego naša. Izveštaji su vrlo kratki i konkretni. Ne gleda se koliko je napisano, bitan je sadržaj. Njihovim inspektorima su bitni rezultati u znaju i napretku deteta a ne administracija. Pripreme za čas su stvar samog nastavnika i njih niko neće tražiti i gledati. Samo se traži da nastavnik navede ciljeve i ishode u planu, a ishodi se na kraju upoređuju sa procentualnim rezultatom koji je dobijen na osnovu testiranja učenika. Ishod i rezultat se moraju podudarati.

Nastavnicima je omogućeno profesionalno usavršavanje koje je besplatno. Nastavnici su prošli i specijalnu obuku (PROACT SCIP R UK) za

postupanje u konfliktnim situacijama, kada deca iskažu određenu agresivnost. Smeju da reaguju ukoliko dete ugrožava svoju i bezbednost ostalih, i tada mogu da ga povedu u zasebnu prostoriju da se smiri. Ukoliko dete napravi štetu u školi, nastavnici savetuju roditelje da deca od svog džeparca plate štetu. To je vaspitna metoda koja se sprovede u dogovoru sa roditeljima, a naplate, u stvarnosti, nema. Bitno je da se detetu pošalje poruka. U školi se dva puta mesečno održava obuka za roditelje, kako da vaspitavaju i rade sa svojom decom koja imaju specijalne potrebe.

Stranica Individualnog plana, koja je ranije prikazana slikom, je zanimljivost za nas i nameravamo da je primenimo. Ona je glavni izvor informacija o detetu prema kojim mi možemo planirati čas i odrediti individualan pristup. Svaki nastavnik treba da ima primerak te stranice kod sebe. Videli smo kako učionice treba da izgledaju, da su pune raznih registara sa nastavnim materijalom. Način na koji koriste laptopove za učenike je odličan i dao nam je ideju za dalje opremanje škole.

Ovaj projekat nam je omogućio profesionalni napredak, omogućio nam je razvoj jezičkih veština, kulturnih, ulio nam je samopouzdanje. Uvideli smo mnoge sličnosti sa kolegama iz drugih zemalja, isti problemi nas more, male plate, previše administracije. Pored svega, naučili smo kako da se služimo raznim aplikacijama za nalaženje smeštaja, rezervacije, uplate, mape, da izbegnemo svaki rizik prilikom putovanja. Naučili smo kakva je procedura prilikom aplikacije za vizu i kakve bismo beneficije imali da smo članovi EU. Izbegli bismo mnoge redove i komplikacije. Unapredili smo svoje društvene veštine i proširili mrežu saradnika sa kojima planiramo da radimo na drugim projektima. Na kraju kursa smo dobili sertifikate za pohađanje sedmodnevnog kursa i Europass sertifikat.

- Linkovi na kojim možete pogledati zvanične snimke Fosse Way škole:
https://youtu.be/TPB0I_Y5bWo
<https://youtu.be/-aPMdCCzm6g>
- Link za fotografije i snimke napravljene tokom kursa i posete školi je sledeći:
<https://photos.app.goo.gl/Z017UQCjaV1g1tWI3>
- Link prezentacije sa kursa sa korisnim informacijama za dalje istraživanje:

<https://drive.google.com/file/d/0Bxxd3hBKHH-AZk0xRE1xcINENHZteXJ3cEs3eWlITmFmcUdB/view?usp=sharing>

- Spisak korisnih linkova za nastavni material korišćen u nastavi:

<https://drive.google.com/drive/folders/1e2zL87Vr8Gw7oAd2bgFFnmU61tmKClh4?usp=sharing>

- Link za aplikaciju Class Dojo koja se koristi za praćenje ponašanja učenika, i u druge svrhe : <https://www.classdojo.com/>
- Link za You tube tutorijal za upotrebu Class Dojo aplikacije je <https://youtu.be/f23bnZaWHNE>

Napominjemo da nije dozvoljeno snimanje učenika jer nemaju svi potpisanu dozvolu koja je obavezna i u našoj zemlji. Iz tog razloga su snimci lošijeg kvaliteta.

Na kraju Vas molimo da popunite naš upitnik:

<https://goo.gl/forms/a8Jy8Zz1XnJ1tLC62>

Učesnici na projektu su: direktor škole Mersija Hamzagić, pedagog Remzija Koničanin, profesor engleskog Birsena Mahmutović, profesor engleskog i koordinator projekta Meleka Mahmutović, profesor matematike i informatike, Erasmus i eTwinning ambasador Remzo Destović, članovi Projektnog tima i Tim za inkluziju.